

Бондаренко Ю. Р.

Міжгендерні відносини молодших школярів

Анотація. Стаття присвячена вивченню гендерних особливостей і відмінностей поведінки хлопчиків та дівчат. Метою роботи є проведення систематизації та аналізу особливостей поведінки хлопців і дівчат у ситуаціях офіційного і неофіційного міжгендерного спілкування. Завдяки спілкуванню дитина пізнає світ і себе у ньому, здобуває соціальний досвід, розвивається й утверджується як особистість. Найхарактернішою особливістю спілкування є розкриття суб'єктивного світу однієї людини для іншої. Така діяльність має надзвичайно важливе значення для дитини, яка починає відкривати для себе складний і багатоманітний світ. У статті наведено результати соціометричного дослідження, спрямованого на вивчення міжгендерного спілкування молодших школярів.

Ключові слова: міжособистісні відносини, спілкування, взаємодія, взаєморозуміння, соціометричний метод опитування, соціограма ставлення.

Ю.Р. Бондаренко. Межгендерные отношения младших школьников

Аннотация. Статья посвящена изучению гендерных особенностей и различий поведения мальчиков и девочек. Целью работы является проведение систематизации и анализа особенностей поведения ребят в ситуациях официального и неофициального межгендерного общения. Благодаря общению ребенок познает мир и себя в нем, приобретает социальный опыт, развивается и утверждается как личность. Наиболее характерной особенностью общения является раскрытие субъективного мира одного человека для другого. Такая деятельность имеет чрезвычайно важное значение для ребенка, который начинает открывать для себя сложный и разнообразный мир. В статье приведены результаты социометрического исследования, направленного на изучение межгендерного общения младших школьников.

Ключевые слова: межличностные отношения, общение, взаимодействие, взаимопонимание, социометрический метод опроса, социограмма, отношение.

Y.R. Bondarenko. Intergenerational relations of junior schoolchildren

Summary. The article is devoted to the study of gender features and differences in the behavior of boys and girls. The goal of the work is to systematize and analyze the behavior of children in situations of official and unofficial intergender communication. Through communication, the child

learns the world and himself in it, acquires social experience, develops and establishes himself as a person. The most characteristic feature of communication is the disclosure of the subjective world of one person for another. This activity is extremely important for a child, who begins to discover a complex and diverse world. The article presents the results of a sociometric study aimed at studying the intergenerational communication of junior pupils.

Keywords: interpersonal relations, communication, interaction, mutual understanding, sociometric survey method, sociogram, attitude.

Постановка проблеми. Висвітлення питань, які розкривають шляхи формування позитивних взаємовідносин дітей, має важливе значення для педагогічної практики, зокрема поліпшення виховного процесу в навчальному закладі.

Аналіз досліджень: Міжгендерні взаємини учнів молодшого шкільного віку набувають важливого значення, оскільки у колі однолітків в них розвиваються їх індивідуальні особливості, упевненість у своїх здібностях. Спілкування стає особливою школою соціальних стосунків. Тому проблемами міжособистісних відносин займаються багато вчених і ці проблеми є актуальними й сьогодні. Д.Б. Ельконін, Г.С. Костюк, О.О. Леонтьєв зазначають, що в молодшому шкільному віці все більшого значення для розвитку дитини набуває її спілкування з однолітками [9].

У спілкуванні дитини з однолітками не тільки краще здійснюється пізнавальна предметна діяльність, але і формуються найважливіші навички міжособистісного спілкування і моральної поведінки.

Праця Головань Н.О. висвітлює пріоритетну роль спілкування у молодшому шкільному віці як фактора психологічної і соціальної адаптації учня в школі, у колективі тощо[4].

В.Петровський сформулював оригінальну концепцію, що описує динаміку розвитку соціальних груп— теорію діяльнісного опосередкування міжособистісних відносин. Він розробив стратометричну концепцію колективу, згідно з якою міжособистісні стосунки в колективі утворюють багаторівневу структуру, в основі якої — спільна діяльність, а компонентами є різні страти (шари)[6].

Мета статті визначити особливості міжгендерних відносин у дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу.

Міжособистісні стосунки - це взаємозв'язки між окремими людьми (групами людей), які об'єктивно виявляються в характері і способах взаємних впливів людей одне на одного в процесі різних видів спільної діяльності, і зокрема спілкування, та суб'єктивно переживаються і оцінюються ними.

Спілкування- це універсальна потреба людського буття, яка виникає і функціонує в різних формах людських відносин. Це взаємодія двох або більше людей, під час якої виникає психічний контакт, що проявляється в обміні інформацією, взаємовпливі, взаєморозумінні, взаємопереживанні[10].

Взаємодія - це процес безпосереднього чи опосередкованого впливу суб'єктів (об'єктів) один на одного, що породжує їх взаємозумовленість і взаємозв'язок між ними. Якщо в процесі взаємодії між людьми виникають суперечності, то це призводить до необхідності пошуку шляхів і засобів їх розв'язання. Це стимулює формування здатності людини до саморозвитку, самовдосконалення та встановлення нових взаємин між окремими групами людей і соціальних взаємовідносин в цілому. Позитивний аспект взаємодії в процесі становлення і розвитку взаємин між людьми передбачає необхідність взаєморозуміння між ними. Взаєморозуміння - це спосіб налагодження відносин між окремими людьми, соціальними групами. Взаєморозуміння є найважливішим показником успішності соціально- психологічного спілкування[2].

З початком навчання в школі суттєво розширюється коло спілкування дитини з ровесниками. Першокласники спочатку залучаються в формальне спілкування переважно в процесі виконання навчальних завдань або під впливом зовнішніх обставин.

Неформальні взаємини між дітьми в класі складаються в основному за сприяння вчителя, який виділяє деяких учнів у класі як зразок для інших в навчанні і поведінці та одночасно звертає увагу й на хиби в поведінці деяких учнів. Тому більшість першокласників відтворює в своєму ставленні до однолітків ставлення вчителя. Надалі критеріями популярності молодших школярів серед ровесників стає рівень успішності та особистісні якості. Внаслідок досвіду взаємодії молодших школярів у класі у них починає формуватися громадська думка щодо однокласників, з'являються спроби оцінити якості та вчинки ровесників.

Клас з аморфного утворення трансформується у стійку соціальну групу, де спостерігається диференціація молодших школярів за певними статусами.

О.В Скрипченко говорить, що почуття соціальної самотності дитини в класному колективі часто призводить до негативного ставлення до ровесників, учіння і самого себе[7].

Учені зазначають, що з семи років починається період другого статеворольового «примірювання» (В. Каган), коли розширюються і поглиблюються статевотипізовані переживання і поведінка. Дівчатка і хлопчики утворюють гомогенні за статтю групи, відносини між якими описуються вченими як «гендерна сегрегація» (Е. Маккобі, В. Мухіна). Діти розбиваються на два протилежні табори – дівчаток і хлопчиків – зі

своїми правилами і ритуалами поведінки: зрада «свого» табору засуджується, ставлення до іншого табору набуває форми протистояння. Таке формування двох дитячих субкультур є своєрідним майданчиком для випробування та закріплення гендерних стереотипів, оскільки відбувається формування стереотипізованих, неправильних уявлень, які в подальшому закріплюються і можуть призвести до феномену «набутої безпомічності»[3].

Нами було проведено дослідження міжгендерних взаємин молодших школярів за допомогою методу соціометрії на базі гімназії № 39 м.Кам'янське .

До вибірки увійшло 28 учнів молодшого шкільного віку. З них 19 дівчат і 9 хлопців. У дослідженні учням було запропоновано два питання (за формальним і неформальним критерієм). За формальним-“Якби ти не знав, як виконувати домашнє завдання, то до кого б звернувся?” Неформальним-“Якби ти мав зайві квитки в цирк, кого би ти запросив з собою?”

Учням потрібно було обрати по три однокласника. За отриманими даними були зроблені соціограми, визначався статус кожної дитини, а також відображено систему міжособистісних, й зокрема міжгендерних взаємин у класі, що презентовано на рис.1. та рис.2.

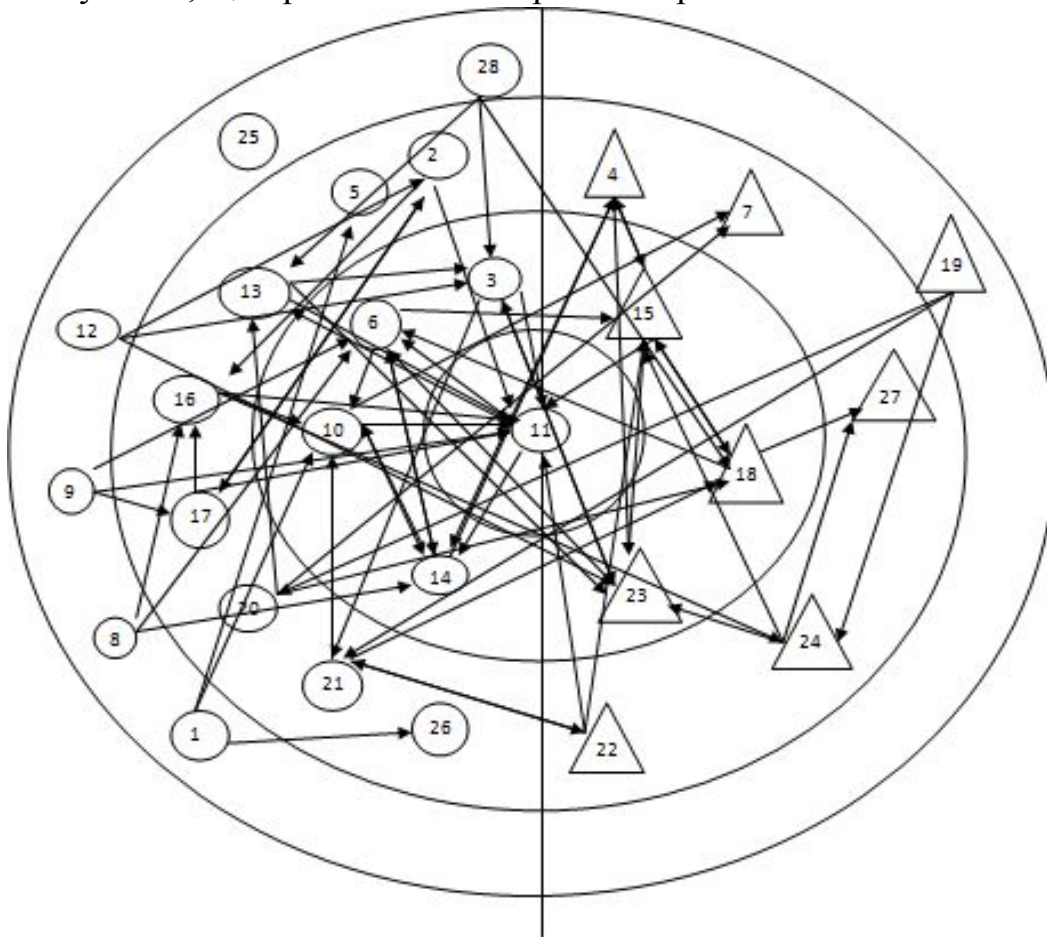

Рис.1.Соціограма за формальним критерієм.

Тож, як бачимо з соціограми, що на рис.1, за формальним критерієм між учнями досліджуваного класу, в цілому, 74 вибори, з них 21 вибір – вибори між хлопчиками та дівчатами.

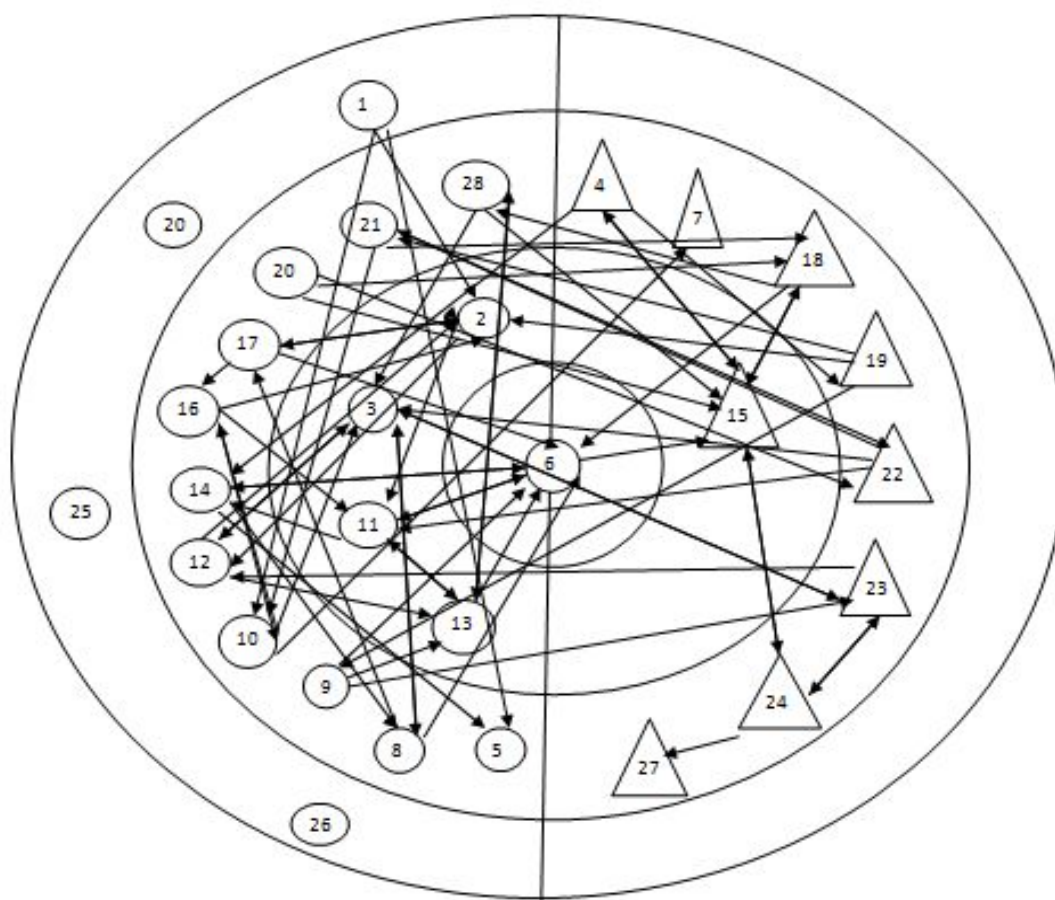

Рис.2.Соціограма за неформальним критерієм.

Тож, бачимо з соціограми, що на рис.2, за неформальним критерієм між учнями досліджуваного класу, в цілому, 69 виборів, з них 20 – вибори між хлопчиками та дівчатами .

Таким чином, з соціограм видно, що хлопці та дівчата активно спілкуються між собою на рівні ділових взаємин та на основі симпатії/антипатії, дружби/неприятності тощо. Це свідчить про те, що у класі панує досить активна міжгендерна взаємодія.

Висновки. Виходячи зі сказаного вище, можна визначити міжгендерні взаємини як психологічний феномен, що неминуче виникає в процесі спілкування і стосується всіх сфер людського суспільства. Міжособистісні стосунки і життєдіяльність мають каузальний, тобто взаємозумовлений характер. Дружні доброзичливі стосунки в шкільному класі допомагають ефективніше справлятися з завданнями навчально-виховного процесу.

В результаті проведення емпіричного дослідження, ми з'ясували, що більшість молодших школярів, що увійшли до нашої вибірки, активно спілкуються між собою на різні теми, як у формальних, так і неформальних відносинах.

Список використаної літератури

1. Боришевський М.Й. Взаємини в учнівському колективі і формування особистості/М.Й.Боришевський. – К.: Генеза, 2004. – 180 с.
2. Варій М.Й. Загальна психологія.: підр. [для студ.вищ.навч.закл.]/ М.Й.Варій- [3-тє вид]. -К.: Центр учбової літератури, 2009.-1007с.
3. Говорун Т. В. Гендерна психологія : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 308 с.
4. Головань Н.О. Особливості спілкування і відособлення у першокласників // Психологія: Респ. наук. метод. зб., Вип. 37/Н.О.Головань.-К.,1991.- С.61-68.
5. Кравець В. П. Психолого-педагогічні основи спілкування школярів/В.П.Кравець. – Тернопіль: ПП “Рута”, 1997. – 238 с.
6. Петровський А.В. Особистість. Діяльність. Колектив./А.В.Петровський. - М .: Политиздат, 1982. - 255 с.
7. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.— К.: Просвіта, 2001.— 416 с.
8. Словник психологічних термінів. Національний фармацевтичний університет.[Електронний ресурс]: <http://nuph.edu.ua/slovník-psihologichnih-terminiv/>
9. Ушакова І.М. Курс лекцій з психології розвитку. [Електронний ресурс]:<http://univer.nuczu.edu.ua/e-books/006/pb.htm>
10. Філоненко М.М. Психологія спілкування. Короткий термінологічний словник. Weststudents підручники для студентів.[Електронний ресурс]: <https://westudents.com.ua/glavy/80827-korotkiy-termnologchniy-slovník.html>
11. Халік О. О. Виробнича педагогічна практика у закладах середньої освіти студентів 5 курсу / Олена Олександрівна Халік / Практика в педагогічному ВНЗ: завдання з психології. Навчально-методичний посібник – Кривий Ріг, 2015. – С. 85-118.